

Kanalska dolina je že od nekdaj ena od zibelk slovenstva, kar še zlasti velja za vasi Ukve, Žabnice in Ovcja vas, kjer še vedno prebiva številna slovenska manjšina.

Kanalska dolina, ki je, geografsko gledano, nadaljevanje Zgornjesavske doline in jo na severu omejujejo Karnijske, na jugu pa Julijske Alpe, se razteza od vzhoda proti zahodu; na vzhodni strani jo omejuje vas Žabnice v bližini Trbiža in znanega romarskega središča Sv. Višarje, na zahodni pa Tablja. Prek Kanalske doline poteka pomembna prometna

Župnik Mario Bariup pred porušeno cerkvijo v Ukvah

Fotografije: Jozef Pavlic

Ogrožena Kanalska dolina

povezava med avstrijsko Koroško in Furlanijo (Videm), od koder je mogoče priti do Jadranskega morja (avtocesta, železnica, naftovod), na omenjeno povezavo pa se pri Trbižu priključuje tudi cesta, ki teče z Jesenic prek Mojstrane in Rateč. Za to dolino je značilno gorsko podnebje z ostrimi zimami in veliko količino padavin. Nekoč je bilo tu precej razvito planinsko pašništvo, danes pa kmetijstvo izgublja pomen. Razvija ta pa se turizem in gostinstvo.

Kanalski Slovenci

Po podatkih Enciklopedije Slovenije v Kanalski dolini še vedno živi okrog 1.600 Slovencev, kar je približno petina prebivalstva Kanalske doline. Sicer pa je Kanalska dolina narodnostno precej mešana. V njej poleg Italijanov in Furlanov, ki so se v njej naselili po prvi svetovni vojni, živi tudi veliko Nemcev, ki skupaj s Slovenci predstavljajo avtohtono prebivalstvo Kanalske doline. Največ Slovencev živi v Ukvah, Žabnicah in Ovcji vasi, Ukve so tudi kulturno središče kanalskih Slovencev. Poleg tega Slo-

venci v izraziti manjšini živijo tudi v Trbižu, Fužinah, Kokovem, Rablju, Naborjetu ter Dipalji vasi. Da se je v Kanalski dolini ohranila slovenščina, so zaslužni tam delujoči slovenski duhovniki in kulturne organizacije. Od leta 1976 v okviru župnije v Ukvah potekajo tečaji slovenskega jezika (od leta 1987 tudi v Žabnicah), od leta 1978 deluje glasbena šola. Med slovenskimi organizacijami velja omeniti zlasti društvo Planika. Avtohtona jezika Kanalske doline sta narečna slovenščina (ziljščina) in nemščina poleg italijanščine, ki je jezik prebivalcev, ki so se tja priselili po prvi svetovni vojni. V rabi so tudi drugi jeziki, na primer rezijansko narečje, ladinščina,

hrvaški jezik in nekatera neavtohtona slovenska narečja.

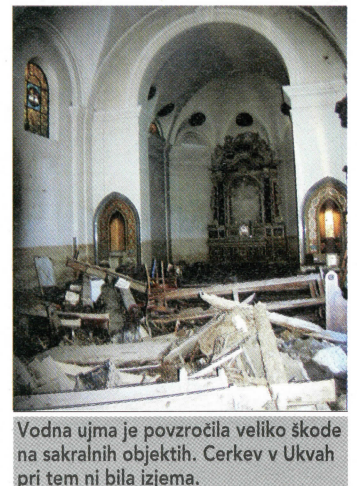
Vodna ujma v Ukvah

Žal pa življenje tamkajšnjih prebivalcev ni lahko. Konec avgusta je Kanalsko dolino prizadela huda naravna nesreča. Zaradi obilnega deževja je prišlo do blatnih poplav in plazov, ki so prizadeli zlasti vas Ukve. Naravna nesreča je povzročila ogromno gmotno škodo (za okrog 600 milijonov evrov), saj je bilo porušenih ali močno poškodovanih veliko hiš (vključno s cerkvijo), cest in mostov, terjala pa je tudi dve smrtni žrtvi. Zaradi poškodovanih hiš se je morala večina prebivalstva izseliti. Nekateri so se že vrnili, še

vedno pa se v Ukvah ni vrnilo več kot 40 družin. Ker gospodarske razmere tam niso rožnate, slovenskim vsem v Kanalski dolini grozi izselitev, s tem pa tudi konec ohranjanja slovenske kulture in jezika v tem delu zamejstva. Zato bi bila finančna pomoč iz Slovenije nadvse dobrodošla. Doslej sta obsežno človekoljubno akcijo poleg društva Planika sprožili slovenski krovniki organizaciji v Italiji, Slovenska kuturno-gospodarska zveza (SKGZ) in Svet slovenskih organizacij (SOO), nanjo pa so se že odzvali nekateri Slovenci in organizacije iz matične domovine, na primer Svetovni slovenski kongres.

Naravna nesreča ni prizanesla niti zvonovom in kipom.

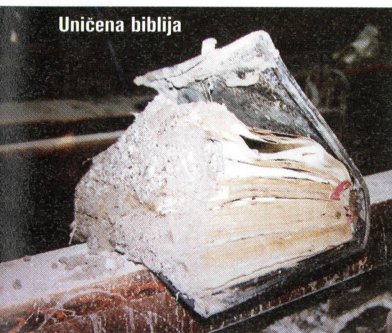
Vodna ujma je povzročila veliko škodo na sakralnih objektih. Cerkev v Ukvah pri tem ni bila izjema.

Zaradi naravne nesreče se je moralo iz Ukevi izseliti veliko družin. Mnoge se še vedno niso vrstile na svoje domove.

Na obisku v Ljubljani

Da bi kanalski Slovenci opozorili matično domovino na stisko rojakov, je slovenska konferenca Svetovnega slovenskega kongresa (SSK) pripravila srečanje s Slovenci iz Kanalske doline, in sicer v sredo, 8. oktobra, v dvorani SSK v Ljub-

Uničena biblija

ljani. Na njem so gostje predstavili ustvarjalno delo slovenskega društva Planika, glasbene šole in šole slovenskega jezika, še posebej pa življenjski utrip prebivalcev Kanalske doline, ki se je po naravni nesreči avgusta zelo spremenil. Na srečanju so govorili dr. Rafko Dolhar, Tržačan, čigar rod izhaja iz Kanalske doline, mag. Nataša Komac, ki vodi tečaje slovenščine v Kanalski dolini, in Rudi Brtaloth, predsednik slovenskega društva Planika.

Rudi Brtaloth je opisal novejšo zgodovino kulturnega delovanja Slovencev v Kanalski dolini, ki se je v organizirani obliki začelo leta 1976, vrhunec pa doseglo v devetdesetih letih z organizacijo proslav v čast Prešernu. Brtaloth se je pri tem zahvalil slovenskim duhovnikom, ki so ohranili slovenstvo v Kanalski dolini, in opozoril na problematiko izvajanja varstvenega zakona za Slovence v Italiji. Mag. Nataša Komac je predstavila tečaje slovenskega jezika za otroke iz Kanalske doline. V okviru teh tečajev so bili pripravljene tudi različni projekti (na primer stara hišna imena v vaseh Kanalske doline), večkrat pa so bili kot gostje povabljeni znani Slovenci. Za otroke vsako leto organizirajo kolonijo v Kopru. Dr. Rafko Dolhar je kritično ugotavljal, da je največja težava Kanalske doline še vedno v tem, ker se v slovenskih občinah skoraj ne pojavlja, poleg tega pa kanalski Slovenci ne morejo spremljati programa RTV Slovenija. Poleg tega je bil kritičen tudi do omalovažujočega odnosa do knjig, ki jih izdajajo zamejski Slovenci, saj se te knjige ne pojavljajo na policah slovenskih knjigarn.

Gašper Blažič

Pomoč za Slovence v Kanalski dolini

Sredstva za pomoč prizadetim v naravni nesreči lahko nakažete na naslov **SKGZ-SSO-PLANIKA PROALLUVIONATI, Via Nazionale, 28 - Ugovizza, 33010 Malborghetto, Valbruna, UD, Italija,** na tekoči račun **C/C 7720173S,** mednarodno nakazilo **IT 73 F 06340 6429007407720173,** **SWIFT CRUP IT 2U XXX** pri banki Crup, Tarvisio/Trbiž.